

UTBILDNINGSMATERIAL 10

Icke-medborgare, främlingar i sitt eget land – artikel av Camille Petit

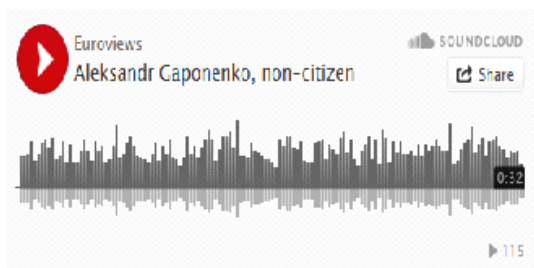

”De var medborgare i ett land som inte längre finns. De är varken statslösa eller utlänningar. De kallas icke-medborgare. I Lettland i dag innehar omkring 280 000 människor denna komplicerade status, till följd av Sovjetunionens sönderfall. Problemet är talande för de integrationsproblem som landets ryska minoritet upplever.

”År 1993 förlorade jag mitt medborgarskap. Jag fick inte längre arbeta i Rigas kommunfullmäktige. Jag fick inte längre köpa mark. Jag fick inte längre arbeta för ett politiskt parti. Jag förstod att jag var en andra klassens medborgare.” Aleksandr Gaponenko har bott i Lettland i sextio år, men räknas ändå som ”icke-medborgare” i sitt eget hemland. Att inneha denna status innebär att man saknar politiska rättigheter och tillträde till vissa yrken med koppling till den offentliga sektorn och rättsväsendet. Förutom dessa undantag har han samma rättigheter som lettiska medborgare.

En komplex identitet

Hans identitet har många rötter. Den slits mellan hans blandade familjebakgrund – den ryska kultur han växte upp med, och hans hemland Lettland, där han alltid har bott. Han ser sig själv som ryss i första hand.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>
Ljudinspelning av Aleksandr Gaponenko (32 sekunder)

Andra ser sig själva som både letter och ryssar. Så är fallet med Elizabete Krivcova, som tillsammans

EUROPEISKA HISTORIENS HUS

med Aleksandr Gaponenko grundade *Non Citizens' Congress*, en icke-statlig organisation som verkar för att icke-medborgare ska få fullständiga demokratiska rättigheter. Hon genomgick naturalisering på nittiotalet för att kunna bli advokat.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>
Ljudinspelning av Elizabete Krivcova (36 sekunder)

”Provet är väldigt ideologiskt”

Dessa mångfasetterade och komplexa identiteter är svåra att naturalisera eftersom det ryska arvet står i kontrast till det lettiska. För att få lettiskt medborgarskap måste icke-medborgare klara ett prov som visar att de talar lettiska flytande samt ett kunskapsprov om nationalsången, viktiga historiska fakta och grundläggande principer i landets författning. Många icke-medborgare anser att detta är orättvist.

”Provet är väldigt ideologiskt. Du måste erkänna att Lettland ockuperades av Ryssland. Frågorna om sovjettiden handlar bara om de negativa aspekterna. Frågor om ekonomi handlar bara om industrialisering och påtvingad kollektivering inom jordbrukssektorn. Frågor om människors liv handlar om förtryck. En vän till mig berättade hur han hade förberett sig inför provet. Han sade ”Jag vet vad jag tycker om historien, men inför provet måste jag tänka precis tvärtom för att svara rätt”, berättar Elizabete Krivcova.

För Aleksandr Gaponenko, som alltid har vägrat att genomgå naturalisering, innebär lettiskt medborgarskap att man godkänner regeringens politik. ”För att klara provet måste jag intyga att jag godkänner denna samhällsmodell, fast jag inte alls gör det. Jag vill inte godta att Lettland endast är till för etniska letter.”

Valerij Komarov är även han en före detta icke-medborgare som naturaliserades när hans första barn föddes, för omkring tio år sedan. ”Att klara provet innebar att jag erkände att jag var en invandrare, även fast jag är född i Lettland och alltid har bott där. Det är inte mitt fel att den geopolitiska situationen har förändrats. Så jag gjorde det för min sons skull, för att inte han också skulle få denna status”, berättar han.

Det ryska inflytandet

Naturaliseringsprocessen har blivit ännu mindre lockande sedan den ryska regeringen 2008 bestämde sig för att införa visumfrihet för resor till Ryssland för icke-medborgare – ett attraktivt erbjudande för dem som fortfarande har familj i Ryssland. Inflytandet från öst avslöjas också indirekt genom skillnader i pensionssystemet och de ekonomiska förmåner som garanteras ryska medborgare som övertalar icke-medborgare att välja Ryssland. Sedan 2010 har detta antal överstigit de personer som får lettiskt medborgarskap, och det har fortsatt att öka. Trots att det saknas forskning om anledningarna till att icke-medborgare väljer ryskt medborgarskap framför lettiskt medborgarskap, erkänner kontoret för medborgarskaps- och migrationsfrågor att en lägre pensionsålder skulle kunna vara en anledning. Enligt Gaponenko är det dessutom en slags protest

EUROPEISKA HISTORIENS HUS

mot den lettiska regeringens politik gentemot den ryska minoriteten.

En fråga i dödläge

Frågan har fortfarande inte fått någon lösning eftersom regeringen inte anser att icke-medlemskap är anledning nog att automatiskt få lettiskt medborgarskap. Under de senaste tjugo åren har antalet icke-medborgare minskat från 730 000 till 280 000. Det beror huvudsakligen på naturliga dödsfall, då endast 140 000 människor har naturaliserats sedan statusen infördes. Karlis Eihenbaums, utrikesministerns pressekreterare, förklarar varför frågan inte är helt enkel att lösa.

<http://www.euroviews.eu/2014/2014/04/29/aliens-in-their-own-country/>

Ljudinspelning av Karlis Eihenbaums (1:44)

Även om automatisk naturalisering inte ses som ett alternativ för den lettiska regeringen fortsätter den att uppmuntra icke-medborgare att ansöka. Över åren har de lettiska språk- och historieproven förenklats och medborgarskapslagen ändrats för att underlätta förfarandet. Naturaliseringsavgiften har sänkts flera gånger för vissa grupper (låginkomsttagare, arbetslösa, pensionärer) och slopats för politiskt förföljda personer och personer med funktionsnedsättning. Men *Non-Citizens' Congress* vill ha mer än bara en förenklad naturaliseringsprocess. Materiell ersättning, en annan politik gentemot etniska ryssar och färre restriktioner för yrken skulle vara det första steget. Ändå är dialogen med den lettiska regeringen fullständigt obefintlig. Människor som jobbar för den här organisationen är till och med övertygade om att regeringen "väntar på att alla icke-medborgare ska dö".

Valet till Europaparlamentet, nästa hopp

Nästa hopp om förändring finns på europeiskt håll. "Det finns en förhoppning om att socialdemokrater och partier på vänstersidan kommer att leda Europeiska kommissionen och Europaparlamentet efter valet", säger Elizabete Krivcova. Men, som Aleksandr Gaponenko påpekar: "som icke-medborgare, utan politiska rättigheter, kan jag inte påverka detta".

På den interaktiva tidslinjen i slutet av artikeln får du lära dig mer om den historiska bakgrunden till hur denna status infördes.

Källa: [Euroviews 2014](#)

- Vilka är de största utmaningarna för de etniska ryssarna i Lettland?
- På vilket sätt har historien bidragit till den nuvarande situationen i landet?
- Hur har den lettiska regeringen reagerat på situationen?
- Vilka förslag har dina elever på hur man kan lösa några av problemen?